

Kõrsa II turbatootmisala (L.MK.PM-13269) korrastamistingimuste andmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

Jiffy Products Estonia AS-i (registrikood 10053049, edaspidi ka *ettevõtte*; aadress Pärnu maakond, Pärnu linn, Pärnu linn, Papiniidu tn 5a/1, 80042) esitas 14.07.2023 Keskkonnaametile taotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis, edaspidi *KOTKAS* 14.07.2023 nr DM-125353-1 all) Kõrsa II turbatootmisala mäeeraldise korrastamistingimuste saamiseks. Ettevõttele kuulub keskkonnaluba nr L.MK.PM-13269 kehtivusajaga kuni 19.12.2049, mille alusel kaevandatakse Kõrsa maardla (registrikaardi nr 092) Kõrsa II turbatootmisala mäeeraldisel hästilagunenud ja vähelagunenud turvast.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 7 punktides 1-3 ei ole korrastamistingimused määratletud tegevusloana. KeHJS § 7 punkti 4 kohaselt on tegevusluba eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav käesolevas paragrahvis nimetamata muu dokument. Seega loeb Keskkonnaamet korrastamistingimuste taotluse tegevusloa taotluseks.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt otsustaja vaatab tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (KMH) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 81 lõike 3 kohaselt esitab korrastamistingimused Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõike 2 punkti 2 kohaselt peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas kaevandatud maa korrastamine on olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ § 3 punktile 12 tuleb KMH vajalikkuse eelhinnang anda turba mehhaniseeritud kaevandamisega rikutud maa korrastamise korral.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhinnangust (vt ptk I) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk II). KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõike 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhinnang.

I. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhinnangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning

eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ (määrus nr 31).

Keskkonnaamet on eelhinnangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. keskkonnaluba nr L.MK.PM-13269;
2. keskkonnaluba nr L.VV/325165;
3. „Soovitused Jiffy Products Estonia AS-i Kõrsa ja Kõrsa II turbatootmisala lõunapoolse osa korrastamiseks“ Edgar Karofeld, Anna-Helena Purre, 2023 (edaspidi *ekspertide soovitused*);
4. „Kõrsa turbatootmisala laiendamise ja töötamisega kaasneva keskkonnamõju hindamise programm „OÜ Inseneribüroo STEIGER, 2021.
5. Keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 12. mai 2016. a määruse nr 13 „Elbu niidurüdi püsielupaiga moodustamine ja kaitse-eeskiri” muutmise” eelnõu seltuskiri.
6. Pärnu jõe loodusala kaitsekorralduskava 2015-2024 (Keskkonnaamet 2015).

1.1. Kavandatav tegevus (tegevuse iseloom ja maht, seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega)

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Kõrsa II turbatootmisala kaevandatud maa korrastamine. Kõrsa II turbatootmisala asub Pärnu maakonnas Pärnu linnas Seljametsa külas Kõrsa turbamaardlas. Mäeeraldis ja selle teenindusmaa asuvad Eesti Vabariigile kuuluvatel kinnistutel Kõrsa turbaraba (katastritunnus 56801:005:0210, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa), mille volitatud asutus on Maa-amet, Kõrsa turbaraba (katastritunnus 56801:005:0160, sihtotstarve 100% turbatööstusmaa), mille volitatud asutus on Maa-amet, Taali metskond 1 (katastritunnus 56801:005:0276, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille volitatud asutus on Riigimetsa Majandamise Keskus ja Kõrsasoo (katastritunnus 56801:001:1364, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille volitatud asutus on Riigimetsa Majandamise Keskus. Ettevõttele on väljastatud Kõrsa II turbatootmisalale maavara kaevandamise luba nr L.MK.PM-13269 kehtivusajaga kuni 19.12.2049. Kõrsa II turbatootmisala teenindusmaa pindala on 74,18 ha, sh mäeeraldis pindala 74,18 ha

Kõrsa II turbatootmisala keskkonnaloale on märgitud korrastamissuunaks soo taastamine. Lisaks on loa kõrvaltingimuseks märgitud, et korrastada mäeeraldis ja selle teenindusmaa vastavalt 01.04.2005 kuni 19.12.2019 kehtinud kaevandamisloa mäeeraldis ja selle teenindusmaa piiridele.

Soo taastamisel luuakse tingimused bioloogilise mitmekesisuse arenguks luues kasvutingimused soodele iseloomulikele taimedele ja pakkudes elukohti loomadele, turba lagunemine väheneb ja taimkatte arenguga luuakse tingimused turbaalal süsiniku sidumiseks ning vähendatakse turba mineraliseerumisest tulenevaid CO₂ vooge, taastatud turbaalad on ka magevee reservuaarid ning veetaseme tõustes väheneb ala tuleohtlikkus. Veetaseme tõstmisega maapinna lähedale korrastataval turbaalal võib kaasneda ka veetaseme tõus piirnevatel kinnistutel, kui selleks ei nähta ette leevendusmeetmeid. Soo taastamiseks sobivate tingimuste loomisel tõstetakse veetase turbapinna lähedale ning kraavide sulgemisel võib veetase tõusta ka taastatava alaga piirnevatel aladel.

Kõrsa II turbatootmisala asub riigile kuuluvatel kinnistutel. Kõrsa II turbatootmisala on valdavalt ümbritsetud riigimaadega, kuid esineb ka eraomanduses olevaid kinnistuid, mille sihtotstarve on maatulundusmaa. Seega võib vajalikuks osutuda leevendusmeetmete (nt

veetõkkevallid) rakendamine, millega välditakse korrastataval turbatootmisalal veetaseme tõstmise mõju ulatumist eramaadele. Antud leevendusmeetmete vajadus tehakse kindlaks korrastamisprojekti koostamise käigus koostöös eramaa omanikega. Lõplik korrastamisprojekt tuleb piirnevate eramaade omanikega kooskõlastada. Valdavalt ümbritseb Kõrsa II turbatootmisala taotletava Kõrsa turbatootmisala mäeeraldis ja selle teenindusmaa.

Ekspertide soovitusel on Kõrsa II turbatootmisala korrastatav ala tähistatud tähisega V-3.

Ekspertide soovitusel kohaselt saab V-3 ala korrastamisel kaaluda kahte erinevat varianti – tingimuste loomist sootekke spontaanseks taastumiseks ning aktiivset korrastamist ja nende variantide kombineerimist. Niiskustingimuste paranemiseks on vajalik/kavandatakse väljakute vaheliste kraavide alumised otsad lahti kaevata, eemaldada drenaažitorud ning sulgeda tihendatud turbast paisudega. Veetase tuleks paisudega tõsta ja väljakud korrastada nende ammendumise järjekorras võimalikult kiiresti liikudes kirdest edela suunas, nii välditakse oksüdeerunud turbapinnase teket, mida oleks vaja korrastamise eelselt eemaldada. Juhul kui väljakud jäävad seisma enne veetaseme tõstmist, siis oksüdeerunud turbakihi eemaldamisel pinna tasandamiseks lükata turvast V-2 ja V-3 alade vahelisse kogujakraavi, paisutades selle tihendatud turbast paisudega. Paisude vahel kujuneksid vabaveelised veekogud, mis rikastaksid maastikku ja suurendaksid elupaikade ning liigilist mitmekesisust. V-3 ala korrastamiseks sootekke taastumiseks soovitavalt sügisel (augustist septembrini) väljakute pind tasandada lükates pööramisega kohevaks muutunud turbakihi kraavidesse. See võimaldab alale juba koguda lumesulamisest tekkivat vett ning võimaldab tihedamas turbas veel kapillaartõusuga tõusta turbapinnani ja luua taimelevistele soodsamad tingimused tärkamiseks. Sootaimestiku spontaanseks taastumiseks ongi oluline just see kui kiiresti niiskustingimused soodsaks muutuvad ja et pindmine turbakiht oleks tihe kapillaartõusu võimaldamiseks. Nende tingimuste täitumise tõttu taastus Kõrsa turbatootmisala kirdeosas sootaimestik spontaanselt küllalt kiiresti, antud alal algas taastumine 1980 ndal aastal, kui tuletõrjetiigi rajamisel suleti alalt väljavoolav kogujakraav. Seal on kujunenud siirdesoo taimestik tarnade (hallikas, harilik, põis, soo ja mudatarn) ning tupp-villpea mätastega, mille all moodustavad turbasamblad (peamiselt harilik, kallas-, kitsalehine, mets-, pudev, pruun, Russowi ja allikasoo-turbasammal) lausalise katte. Sooliikidest veel jõhvikas, ümaralehine huulhein, soosõnajalg. Antud alal tehtud süsinikumõõtmised kinnitavad, et see taastunud ala on 35.a. peale turbatootmise lõppu muutunud oluliseks süsiniku sidujaks (Purre ja Ilomets, 2021), See on üks paremini spontaanselt taastunud sootaimestikuga ala, kust on võimalik õppida, et kui kohe pärast turbatootmise lõppemist õnnestub veetasel tõsta, siis värskel turbal saavad sootaimede levised küllalt edukalt kasvama hakata. Turbasammalde ilmumisel hakkavad nad juba ise niiskustingimusi ka teistele sootaimedele soodsamaks kujundama.

V-3 ala aktiivseks korrastamiseks kohe pärast ülalpool kirjeldatud pindmise oksüdeerunud turbakihi eemaldamist, väljakute tasandamist ja kraavide sulgemist puistada alale naabruses asuvalt laiendatavalt tootmisalalt (Kõrsa taotletava laienduse ala; nn doonorala) eemaldatud peenestatud sugekihi (sootaimestiku) tükke. Sugekihi eemaldamisel ja näiteks sõnnikulaoturiga korrastatavale alale laotamisel purustada sugekiht väiksemateks tükkideks. See võimaldab ala ühtlasemat katmist (doonor- ja korrastatava ala pindala soovitatav suhe 1:10-15), paremat kontakti turbapinnaga ning taimefragmentide kasvama hakkamiseks soodsamate niiskustingimuste tekkeks. Et vältida just lumesulamise järgselt tekkivate üleujutuste ajal taimefragmentide ärakandmist ja erosiooni tuleb väljakute pinna tasandamisel kujundada kraavidega risti madalad turbavallid. Piisab ca meetri laiusest ning ca 30 cm kõrgusest, et takistada üleujutuste ajal lainetuse ja erosiooni ebasoovitavat mõju. Tegu oleks Kanadas välja töötatud korrastamise tehnika (The Moss Layer Transfer Technique) lihtsustatud variandiga,

kust on ära jäetud taimefragmentide põhuga katmine, mis on korrastamise üks kallimaid etappe. Kuna senini ei ole Eestis suurtel aladel MLTT-ga korrastamisel (näiteks Palasi, Ess-soo ja Maima jääksoodel) soovitud tulemusi saavutatud ja potentsiaalselt on Kõrsa laienduse alalt tekkimas rabataimedega sugekihti, siis võib Kõrsa V-3 alal katsetada lihtsustatud varianti ning püüda maksimaalselt ära kasutada kohalikke olusid, sh korrastamiseks sobivate taimefragmentide kogumisega tootmiseks laiendatava ala sugekihist, mis toetab ka ringmajanduse põhimõtteid. Laiendatavalt alalt lõigatud sugekihi taimefragmente on pärast kraavide paisutamist soovitatav kasutada ka korrastataval alal teede ja kogujakraavi kõrval asuvate palja turbapinnaga ribade korrastamiseks pärast nende pinna tasandamist ja vajadusel oksüdeerunud pindmise turbakihi eemaldamist.

Ei ole teada, et kaevandatud ala korrastamine oleks vastuolus strateegiliste planeerimisdokumentidega. Antud juhul on tegemist maavara kaevandamise lõpetamisega kaasneva loomuliku ning seadusjärgse kohustusega, mistõttu ei ole korrastamine vastuolus planeeringute ja arengukavadega. Paikuse valla üldplaneeringu kohaselt on Kõrsa II turba tootmisala ette nähtud mäetööstusmaana.

1.2. Ressursside kasutamine, tegevuse energiakasutus

Kavandatava tegevuse käigus kasutatakse ressursse ja energiat kraavide sulgemiseks, rajatiste likvideerimiseks jm tegevusteks, mis käivad turbatootmisala tehnilise ja bioloogilise korrastamise juurde. Veetõkketammide rajamiseks kasutatakse tõenäoliselt tootmisalalt saadud turvast.

Tagamaks soodele iseloomuliku taimkatte arengut peab korrastataval alal kaevandamata jääma vähemalt 0,3 m paksune turbakiht, et luua sobivad keemilised ja füüsikalised kasvutingimused sootaimedele. Korrastamine tuleb läbi viia esimesel võimalusel peale väljakute ammendumist, et vältida turba edasist mineraliseerumist, sel juhul ei ole vajalik ka turba pinna koorimine. Bioloogilisel korrastamisel läbiviidavatel töödel tuleb kaasata vastava eriala spetsialist, kes omab varasemat kogemust soo taastamisel. Pärast tootmistegevuse lõpetamist tuleb viia turbatootmisalalt ära kõik, mis on tehiskas, et taastada kaevandamisest mõjutatud maa-alal looduslik ilme.

Võib eeldada, et kavandatav tegevus ei ole energia- ja jäätmemahukas ega kujuta ohtu keskkonnale, inimese tervisele ja varale.

1.3. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, jäätmete teke ja käitlemine

Pinna- ja põhjavesi

Kõrsa turbamaardlas on turvast kaevandatud aastast 1966. Maardla intensiivne kasutamine on juba aastakümneid tagasi põhjustanud ulatuslikke muutuseid pinnavee ja maapinnalähedase põhjavee režiimis. Põhilisteks muutusteks on:

- soosetete veekihi veetaseme ulatuslik alanemine võrreldes turbatootmise eelse ajaga;
- aastase äravoolu suurenemine kuivendussüsteemide rajamise ja süvendamise tõttu;
- maapinnalähedase põhjavee taseme alanemine.

Praeguseks ajaks on eelpool nimetatud muutused kujundanud Kõrsa tootmisalal küllaltki

stabiilsed hüdrogeoloogilised ja hüdroloogilised tingimused, mis ei ole ka viimaste kümnendite jooksul oluliselt mõjutanud maardlat ümbritsevate alade põhja- ja pinnavee seisundit.

Kõrsa ja Kõrsa II turbatootmisaladel toimub turba kaevandamise eesmärgil kuivendusvee juhtimine suublasse (Sindi oja). Kraavidest koosneva kuivendussõrgu vesi juhitakse keskkonnaloa nr L.VV/325165 alusel Kõrsa II turbatootmisala mäeeraldisest ca 800 m kaugusel asuvasse Sindi oja (VEE1145300) ühe väljalasu kaudu (Kõrsa raba kuivendusvee väljalask, koodiga PM470). Kuivenduskraavide võrk on kogu tootmisalal välja ehitatud. Kuivendussõrk koosneb ~20 meetrise vahekaugusega loode-kagu- ja kirde-edelasuunalistest kuivenduskraavidest, millega vesi suunatakse magistraalkraavidesse.

Sindi ojal (Türgi oja) on 50 m kalda piiranguvöönd, mis jääb Kõrsa II turbatootmisala mäeeraldisse edelanurgast ca 750 m kaugusele. Kõrsa II turbatootmisala taastamisel sooks lõpeb kuivendusvee juhtimine Sindi oja Kõrsa II turbatootmisalalt. Kõrsa II turbatootmisala on ümbritsetud endisest Kõrsa turbatootmisalast, millele taotletakse uut kaevandamisluba. Kõrsa II turbatootmisala keskkonnaloa taotluse kohaselt korrastatakse ala samuti taastuvaks sooks.

Kõrsa raba kuivendusveed juhitakse Sindi oja. Sindi oja suubub ca 4,2 km pärast Pärnu jõkke (registrikood VEE1123500). Sindi oja vooluveekogumina määratud ei ole. Sindi oja ei ole ka Lääne-Eesti veemajanduskavas 2022-2027 (kinnitatud keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 1-2/22/357). Raba kuivendusveed jõuavad Pärnu 3 vooluveekogumisse, mille ökoloogiline seisund on 2021. aasta hinnangu alusel kesine, keemiline seisund halb ja koondseisund samuti halb. Halba seisundit põhjustavad benzo(a)püreen vees, elavhõbe, PBDE ja kaadmium kalas ning TBT settes. Turba kaevandamise lõpetamise Kõrsa II turbatootmisalal ja ala taassoostumisega ei ole ette näha negatiivset mõju Pärnu 3 vooluveekogumile, kuna halba seisundit põhjustavad elemendid ei tulene tõenäoliselt turbatootmisest ja turbaala taassoostumisel taastatakse looduslik seisund, millega väheneb liigvee ärajuhtimine Pärnu jõkke.

Märgalade taastamise oluline tegur on vesi. Veetaset tuleb tõsta ühtlaselt üle kogu mõjutatud ala maapinna lähedale. Tähtsad on ka veega taastatavale alale viidavad toitained. Kui juhitakse turbaalale toitaineerikkast vett, siis võib ebaõnnestuda toitaineveaese raba taastumine.

Korrastamisel kasutatavate masinate ja seadmete töötamisel võib rikke korral pinnasesse ja/või pinna-/põhjavesse sattuda õli ja/või määrdeaineid. Pinna-/põhjavesi võib omakorda kanda reostuse kuivenduskraavidesse ja sealt edasi eesvoolu. See aga võib mõjutada oluliselt eesvoolu kvaliteeti ja seeläbi sealset elustikku, aga ka piirkonna joogi ja tarbevee kvaliteeti. Seepärast on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida tootmisalal tekkinud reostus.

Remondi- ja hooldustöid tuleb teostada ainult selleks otstarbeks rajatud hooldusplatsil. Sellega välditakse lekete tekkimist tootmisterritooriumil. Kui avariileke toimub masinate töötamisel tootmisalal, siis tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti koristada, toimetada kas hooldusplatsile või kohe edasi jäätmehooldusse. Turba filtratsioonimoodul 20 % lagunemisastme juures on 0,2 m/ööp (hästilagunenud turbal) kuni 8 m/ööp (vähelagunenud turbal). See tähendab, et turvas seob lekkinud vedeliku kiirelt ja takistab selle edasist levikut, kui lekkiv vedelik just otse vette ei satu.

Hooldusplatsil peavad olema ettenähtud vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Lisaks turbale on ka saepuru väga hea imendumisvõimega materjal, mida

saab kasutada võimalike avariireostuste likvideerimisel. Nende meetmete õigeaegsel rakendamisel on võimalik vältida olulise mõju tekkimist vee kvaliteedile.

Müra

Turbatootmisaladel ja nende lähiümbruses esineb kaht liiki müraallikaid: – statsionaarsed masinad ja seadmed ehk punktallikad; – transport ehk joonallikad; materjali vedu mäeeraldise siseselt ja väljavedu ning muu liiklus.

Turbatootmisel tavaliselt ühel tootmisväljakul mitu erinevat tööprotsessi koos ei tööta. Samuti on tootmisväljakute mõõtmed piisavalt suured, et erinevatel tootmisväljakutel töötavad masinad ühte piirkonda tavaliselt ei satu. Seega on müra seisukohast erinevate masinate/tööprotsesside koosmõju minimaalne. Korrastamiseks kasutatavad masinad tekitavad kaevandamisega sarnase mürafooni ja lubatud piirväärtuseid ületava mürataseme tekkimist eeldatavalt ei ole ette näha. Korrastamise järgselt lõpeb ka mürahäiring.

Tahked peenosakesed

Mäeeraldise läheduses hoonestus puudub. Seljametsa küla lähimad majapidamised paiknevad Kõrsa II tootmisalast ~ 1 km kaugusel idas ning Sindi linna lähimad elamud ~0,5 kaugusel põhjapool. Turba tootmisega kaasneb masinate tekitatav füüsikaline mõju ehk müra ja õhuheitmed. Üleüldine praktika näitab, et turba tootmisel levib ülenormatiivne õhusaaste selle tekkekohast kuni 100 m kaugusele ja lõplikult ühtlustub see piirkonna tolmufooni 400 m kaugusel. Seega pole korrastamistööde tegemisel ette näha tavapärasest enamate keskkonnanäringute tekkimist lähimatele elanikele. Turbatootmisala korrastamise mõju välisõhule (müra, tahked peenosakesed) ei ole võrreldav turba tootmisega kaasnevate mõjudega, kuna on lühiajaline ega põhjusta olulist negatiivset keskkonnamõju.

Valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirgus- ega lõhnareostust tootmisala korrastamisega ümbruskonnale ei kaasne.

Jäätmete

Turbatootmisala korrastamisel tekkida võivad jäätmed tuleb käidelda kooskõlas kehtivate õigusaktidega. Kõrsa II turbatootmisala korrastamine taastuvaks sooks loob jäätmete tekke seisukohalt eeldatavalt positiivse mõju, kuna korrastamise käigus viiakse turbatootmisalalt tehislikud materjalid jms ära ning korrastamise tulemusena maa-ala looduslik ilme taastub.

Vibratsioon

Korrastamistöid teostavad masinad tekitavad müra ja vibratsiooni, kuid need häiringud on lühiajalised ega ületa eeldatavasti õigusaktidega kehtestatud piirnorme.

1.4. Tegevusega kaasnevate avariilukordade, suurõnnetuste või katastroofide esinemise võimalikkus

Korrastamistöodel on potentsiaalseks reostusallikaks masinate tehnilised avariid. Selle vältimiseks tuleb jälgida masinate tehnilist seisundit ning planeerida projektis avariide

likvideerimise viisid. Tuleb tagada kütte- ja määrdeainete pinnasesse sattumise vältimiseks ettenähtud kaitsevahendite olemasolu ja korrashoid. Remontimine peab toimuma selleks ettenähtud kohtades.

Kui korrastamistöid viiakse läbi kuival ja soojal aastaajal, on üks võimalik turbatootmisala keskkonnaoht turbalasundi tulekahju. Põlengu tekitajateks on turba isesüttimine, inimeste hooletus, heitgaaside väljalasketorudest lenduvad sädemed või väljalasketorudel isesüttinud turbatolm. Oluline on, et põleng, kui see peaks tekkima, saaks tootmisalal kiiresti lokaliseeritud. Selleks peavad turbatootmisalal olema tulekustutuse veevõtu kohad. Lisaks peaks turbatootmisalal olema välja töötatud esmane tulekahju likvideerimise skeem. Turbatootmisala korrastamise seisukohast suurõnnetuste või katastroofide oht puudub, kui suudetakse võimalikud põlengud kiiresti lokaliseerida.

Teadaolevalt puuduvad korrastataval mäeeraldisel alad, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada. Ajalooliste, kultuuriliste ning arheoloogiliste väärtustega alad kavandatava tegevuse maa-alal teadaolevalt puuduvad, seega võimalik negatiivne mõju nimetatud väärtustele puudub.

2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

Kõrsa II turbatootmisala asub Pärnu maakonnas Pärnu linnas Seljametsa külas Kõrsa turbamaardlas. Mäeeraldis ja selle teenindusmaa asuvad Eesti Vabariigile kuuluvatel kinnistutel Kõrsa turbaraba (katastritunnus 56801:005:0210, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa), mille volitatud asutus on Maa-amet, Kõrsa turbaraba (katastritunnus 56801:005:0160, sihtotstarve 100% turbatööstusmaa), mille volitatud asutus on Maa-amet, Taali metskond 1 (katastritunnus 56801:005:0276, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille volitatud asutus on Riigimetsa Majandamise Keskus ja Kõrsasoo (katastritunnus 56801:001:1364, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille volitatud asutus on Riigimetsa majandamise Keskus. Ettevõttele on väljastatud Kõrsa II turbatootmisalale maavara kaevandamise luba nr L.MK.PM-13269 kehtivusajaga kuni 19.12.2049. Kõrsa II turbatootmisala teenindusmaa pindala on 74,18 ha, sh mäeeraldise pindala 74,18 ha

Kõrsa II turbatootmisala paikneb Lääne-Eesti madaliku kaguserval madalas soostunud nõos. Aluspõhjas avanevad siin Kesk-Devoni ladestiku Pärnu lademe liivakivid, savid ja dolomiidid. Kvaternaari setete kogupaksus on 10 - 15 m. Moreenil lasub mõne meetri paksune jääjärvelise savi ja liivsavi kiht ning viimasel omakorda Balti mere erinevate arengustaadiumite liiv ja saviliiv. Pinnakatte pealmiseks kihiks oleva turbalasundi paksus ulatub Kõrsa turbatootmisalast lääne poole jääval looduslikus seisundis alal üle 4 m, mäeeraldiste piires on see kaevandamise ja lasundi tihenemise tõttu valdavalt 0,5 - 1,5 m vahemikus. Paiguti on turba lamamis ka 0,1 - 0,4 m paksune järvemudakiht.

Mäeeraldis on ümbritsetud Kõrsa turbatootmisalaga, millele taotletakse uut kaevandamisluba.

Seljametsa küla lähimad majapidamised paiknevad Kõrsa II tootmisalast ~ 1 km kaugusel idas ning Sindi linna lähimad elamud ~0,5 kaugusel põhjapool. Turvast toodetakse soosetetes, mis on seotud soosetete veekihiga (joogiveena ei kasutata).

Ajaloo- ja kultuurimälestisi korrastataval alal ei esine.

Tootmisala edelaservast ca 800 m kaugusel paikneb Sindi oja.

Lähim Natura 2000 ala on Pärnu jõe loodusala (RAH0000027), mis asub korrastatavast alast linnulennult 1,5 km kaugusel läänesuunas. Pärnu jõe loodusala kattub siseriiklikult kaitstava Pärnu jõe hoiualaga (KLO2000293).

Korrastatavast alast V-1 umbes 700 meetri kaugusel idasuunas on Kõrsa niidurüdi püsielupaik (KLO3002720) ja Kõrsa merikotka püsielupaik (KLO3002001).

Eelnevalt mainitud Kõrsa niidurüdi püsielupaiga, sh sooäärne mets, on elupaigaks ka paljudele teistele kaitstavatele linnuliikidele: II kaitsekategooriasse kuuluvale metsisele (*Tetrao urogallus*), mustsaba-viglele (*Limosa limosa*), kanakullile (*Accipiter gentilis*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvale väikekoovitajale (*Numenius phaeopus*), hoburästale (*Turdus viscivorus*), laanepüüle (*Tetrastes bonasia*), musträhnile (*Dryocopus martius*), öösorrile (*Caprimulgus europaeus*), rüüdale (*Pluvialis apricaria*), tedrele (*Tetrao tetrix*), mudatildrile (*Tringa glareola*), punajalgtildrile (*Tringa totanus*), suurkoovitajale (*Numenius arquata*), sookurele (*Grus grus*), punaselgõgijale (*Lanius collurio*), jõgitiirule (*Sterna hirundo*) ja soo-loorkullile (*Circus pygargus*).

I kaitsekategooriasse kuuluva merikotka (*Haliaeetus albicilla*) elupaik jääb V-1 alast umbes 400 meetri kaugusele.

Turbatootmisala piires puuduvad jõeäärsed alad, jõesuudmed, rannad ja kaldad, merekeskkond.

Turba tootmiseks vajalik infrastruktuur on piirkonnas varasema tegevuse käigus välja kujunenud.

2.1. Mõjualale jääva Natura 2000 võrgustiku ala kirjeldus

Pärnu jõe loodusala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusega nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“. Pärnu jõe loodusala on moodustatud I lisas nimetatud kaitstavate elupaigatüüpide jõed ja ojad (3260), lamminiidud (6450) ja puisniidud (*6530) kaitseks ning II lisas nimetatud liikide harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) elupaikade kaitseks.

Pärnu jõe loodusala näol on tegemist Eesti kõige ulatuslikuma vooluveekogudel oleva loodusalaga, mille pikkus on ca 130 km ja pindala 860,6 ha. Pärnu jõe loodusala on rahvusvahelise tähtsusega loodusala, kus elab arvukalt nii kaitsealuseid, haruldasi kui ka tavalisi kalaliike. Koos juhuslikult jõkke sattuvate liikidega võib Pärnu jões kohata 38 kala- ja sõõrsuuliiki.

2.2. Muud kaitstavad loodusobjektid

Kõrsa niidurüdi püsielupaik (tervikuna sihtkaitsevöönd) hõlmab 2152,9 ha suurust maa-ala Pärnu maakonnas Pärnu linnas Põlendmaa ja Seljametsa külas ning Tori vallas Urumarja, Kõrsa ja Kildemaa külas. Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) on Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisa liik, kes kuulub Eestis I kaitsekategooria liikide nimekirja. Niidurüdi on soorüdi alamliik, kelle populatsioon Läänemere ääres ja ka Eestis kahaneb kiiresti. Niidurüdi on väheneva arvukusega haruldane märgadele ja avatud niitudele omane linnuliik. Lisaks niitudele pesitseb ta vähearvukalt ka

lagerabade laugaste vahel. Soodes pesitsevad rüdid raba lagedas mudases osas, kus kasvab madal taimestik (nt nokkheinad) ja leidub sageli helofüüte (ubalehte, tarnasid), mis viitab põhjaveetoitele. Pesitsusalade kadumist ja nende seisundi halvenemist peetakse niidurüdi Läänemere asurkonna kahanemise peamiseks põhjuseks. Oluline ohutegur on maastiku ja veerežiimi muutused, raba elupaigad on ohustatud kraavide tõttu, kuna raba läbivad või servas paiknevad kraavid põhjustavad lagerabade metsastumist ja rüdile sobiva avatud pesitsusbiotoobi kadumist.

Eesti punase nimestiku järgi (2008) on merikotka kohalik asurkond hinnatud ohulähedasse seisundisse ning liik on arvatud looduskaitseaduse alusel I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eestis on merikotka arvukus alates 1990-ndate aastate algusest tugevalt (>50%) tõusnud ning ulatus 2011. aastal 200-220 paarini. Merikotkast ohustavad peamiselt erinevad keskkonnamürgid. Teiste ohutegurite (sobivate pesapuude nappus, pesitsusaegne häirimine, lindude tahtlik tapmine, hukkumine elektriliinides ja teedel) mõju on hinnatud väikeseks.

Pärnu jõe hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi - jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide - hingu (*Cobitis taenia*), võldase (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse.

2.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Maavara kaevandamise tulemusena on maastik mäeeraldise piires täielikult muutunud, kuid selle kvalitatiivne muutus taastatakse korrastamisega. Kaevandatud ala korrastamisel luuakse tingimused taassoostumiseks, lõpeb kaevandamisega kaasnev keskkonnahäiring. Tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus. Kaitsealuste liikide ja Natura aladeni tegevuse mõju ulatub, kuid antud juhul on tegemist soodsa mõjuga, sest soo taastamisel veetaseme tõstmisel väheneb turbatootmisala kuivendav mõju looduslikele sooladele ning areneb ümbritsevate aladega sarnane sookooslus..

Soo taastamiseks sobivate tingimuste loomiseks tõstetakse veetase turbapinna lähedale paisude ja veetõkkevallidega. Kraavide sulgemisel võib veetase tõusta ka taastatava alaga piirnevatel aladel, mis toob kaasa mõningase veerežiimi muutuse ümbritsevatel eramaadel, kuid vajadusel (eramaaomanike nõusoleku puudumisel) on võimalik ümbritsevad eramaad eraldada korrastatavast alast veetõkkevallidega ning säilitada kogujakraavide läbilaskvus ja vajadusel kogujakraavid ning neil olevad truubid rekonstrueerida ning seeläbi säilitada eraomandis maadel toimiv kuivendussüsteem. Seega on võimalik veerežiimi muutus vähese lokaalse mõjuga ning tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus.

Ala korrastamine ja tingimuste loomine ala taassoostumiseks ei too kaasa tegureid, mis võiks mõjuda negatiivselt merikotkale, niidurüdile ja soolinnustikule. Veerežiimi muutmisega tekkivad tingimused pigem soodustavad soodele omaste lindude pesitsemist ja pakuvad madalaveelisi toitumiskohti nii täiskasvanud lindudele kui ka tibudele.

2.4. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Korrastamisel kasutatakse samu masinaid, mida kaevandamisel. Korrastamistööde käigus ei ole ette näha olulise keskkonnamõju tekkimist. Veerežiimi muutus ja sellega kaasnev võimalik mõju peab olema kajastatud korrastamisprojekti ning vajadusel tuleb rakendada leevendusmeetmeid. Veerežiimi muutumine avaldab keskkonnale kokkuvõttes positiivset

mõju, taastades loodusliku olukorra. Lõpetatakse Kõrsa II turbatootmisalalt kuivendusvee väljajuhtimine ning suletakse kraavid, et veetase saaks alal tõusta. Sellega tekitatakse võimalused märgala taastumiseks. Turbatootmisala korrastamisel on positiivne mõju ka ümbritsevale elanikkonnale. Lakkavad Kõrsa II mäeeraldisel turbatootmisega kaasneda võivad häiringud (õhusaaste, müra, masinate liikumine teedel jne).

Piirtasemeid ületavat müra ja õhusaastet ei teki. Korrastamistööde tegevuste mõju ei ulatu eeldatavalt mäeeraldisel piiridest väljapoole, korrastamise lõpetamise järgselt on alale loodud soodsad tingimused taassoostumiseks.

Soodel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase. Mahajäetud ja kasutusel olevad turbatootmisalad omavad mõju süsinikuringele, veerežiimile, bioloogilisele ja maastikulisele mitmekesisusele. Kuivendatud tootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik eemaldatud. Turbatootmisalale taassoostumiseks sobivate tingimuste loomisel peatatakse turbakadu ja vähendatakse kasvuhoonegaaside emissioone. Kliima seisukohast Kõrsa II turbatootmisala korrastamise tulemusena kasvuhoonegaaside summaarne emissioon atmosfääri väheneb, millega kaasneb positiivne mõju.

2.5. Mõju piiriülesus

Riigipiiri ülest mõju ette näha ei ole.

2.6. Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Kõrsa raba kuivendusveed juhitakse Sindi oja, mis suubub ca 4,2 km pärast Pärnu jõkke ehk Pärnu jõe loodusalale. Raba kuivendusveed jõuavad Pärnu_3 vooluveekogumisse, mille ökoloogiline seisund on 2021. aasta hinnangu alusel kesine, keemiline seisund halb ja koondseisund samuti halb.

Turba kaevandamisel on mõju pinnavee kvaliteedile kaevandamise ajal ja siis, kui kaevandamistegevus lõpetatakse ilma erimeetmeid rakendamata. Veekogu ja sealse elustiku seisundit võib halvendada kaevandamisaladelt ärajuhitavate vete orgaanilise aine ja heljumi ning ka lämmastiku ja fosfori suur sisaldus. Lääne-Eesti veemajanduskavas (2010) turba tootmise olulist mõju Pärnu jõele ja selle lisajõgedele (välja arvatud Sauga jõgi) ei ole märgitud.

Turba kaevandamise lõpetamise Kõrsa II turbatootmisalal ja ala taassoostumisega ei ole ette näha negatiivset mõju Pärnu_3 vooluveekogumile, kuna halba seisundit põhjustavad elemendid ei tulene tõenäoliselt turbatootmisest ja turbaala taassoostumisel taastatakse looduslik seisund, millega väheneb liigvee ärajuhtimine Pärnu jõkke. Võib eeldada, et Kõrsa II korrastamisega ei saa kaasneda ebasoodsat mõju Pärnu jõe loodusalale.

2.7. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Kõrsa II turbatootmisala on ümbritsetud endisest Kõrsa turbatootmisalast, millele taotletakse uut kaevandamisluba. Kõrsa II turbatootmisala keskkonnavõimaluste taotluse kohaselt korrastatakse ala samuti taastuvaks sooks.

Tootmisalasid ümbritsevad valdavalt taotletav Kõrsa turbatootmisala mäeeraldis ja selle teenindusmaa. Veerežiimi muutmisel veetaseme tõstmiseks tuleb korrastamisprojekt kooskõlastada veetaseme tõstmisest mõjutatud kinnistute omanikega.

Korrastatavast alast põhjas asub Kõrsa jääksoo, kus Eestimaa Looduse Fond koostöös Riigimetsa Majandamise Keskusega kavandavad samuti ala taastamist (Waterlands projekt). Projektala suurus on umbes 250 ha.

2.8. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Korrastamistööde tegemise käigus on olulise ebasoodsa mõju avaldumine eeldatavalt vähetõenäoline. Korrastamisel luuakse soodsad tingimused taassoostumiseks. Korrastamisprojekti koostamisel (ja vajadusel ka tööde läbiviimisel) tuleb konsulteerida vastavaid teadmisi ja kogemusi omava sooteadlasega. Veerežiimi muutmine veetaseme tõstmiseks tuleb kooskõlastada tootmisalaga piirnevate kinnistute omanikega, et välja selgitada ja vajadusel teha kokkulepped leevendusmeetmeteks.

3. Eelhindangu järelendus

Eelhindamise tulemusena järeldeb Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline ebasoodne keskkonnamõju, kuna:

- kavandatav tegevuskoht ei asu Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava korrastamisega ei mõjutata ebasoodsalt kaitsealasid, Natura 2000 võrgustiku alasid ega kaitsealuseid liike;
- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamise käigus taastatakse märgalale iseloomulik veerežiim;
- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamisega ei ületata eeldatavalt piirmäärasid müra, tolmu ja vibratsiooni osas;
- korrastamisega taastatakse maa-ala kvalitatiivne ilme ning soodsad tingimused märgala tekkeks.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedav võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhindangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmine, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega. Loa taotleja ei ole KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teavet kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmnedav võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju.

Korrastamisprojekti koostamisel (ja vajadusel ka tööde läbiviimisel) tuleb konsulteerida vastavaid teadmisi ja kogemusi omava sooteadlasega. Veerežiimi muutmisel veetaseme tõstmiseks tuleb korrastamisprojekt kooskõlastada veetaseme tõstmisest mõjutatud kinnistute omanikega.

II. MENETLUSOSALISTE ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² ja haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 2 alusel XX.XX.XXXX kirjaga nr XXXX Kõrsa II turbatootmisala korrastamistingimuste taotlusele koostatud keskkonnamõtjude eelhinnangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu arvamuse avaldamiseks Pärnu Linnavalitsusele, Maa-ametile ja tutvumiseks aktsiaseltsile Jiffy Products Estonia AS-ile.

Tähtaja jooksul esitati järgmised seisukohad:

III. OTSUS

Lähtudes eelnevast, tuginedes keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktile 1, § 6 lõike 2 punktile 2, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ **otsustab Keskkonnaamet:**

3.1. Jätta algatamata keskkonnamõtju hindamine Kõrsa II turbatootmisala korrastamistingimuste taotluse menetluse raames.

3.2. Keskkonnameetmeid muidu ilmnedu võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõtju vältimiseks või leevendamiseks ei määrata, kuna need ei ole korrastamistingimuste andmise ajal teada. Korrastamisprojekti koostamisse (ja vajadusel ka korrastamistöösse) tuleb kaasata vastavate kogemustega sooteadlane. Kui korrastamise käigus ilmnevad olulised ebasoodsad keskkonnamõtjud, siis lahendatakse need operatiivselt ning kaasates asjaomaseid asutusi ja isikuid. Veerežiimi muutmisel veetaseme tõstmiseks tuleb korrastamisprojekt kooskõlastada veetaseme tõstmisest mõjutatud kinnistute omanikega.

3.3. Täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lõike 1¹ punkti 2 kohaselt käesolevast KMH algatamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

Lugupidamisega
(allkirjastatud digitaalselt)
Martin Nurme
juhataja
maapõuebüroo

Teadmiseks: Maa-amet, Pärnu Linnavalitsus

Merike Rosin 54470092 (maapõu)
Merike.Rosin@keskkonnaamet.ee

Christina Vohla 5690 8272 (vesi)
Christina.Vohla@keskkonnaamet.ee

Liis Sinijärv +37253064783 (looduskasutus)
liis.sinijarv@keskkonnaamet.ee